

## YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLIKNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI

**Aminova Azizaxon Anvarovna**

*Marg'ilon shahar 1-sonli kasb-hunar maktabi o'qituvchisi*

**Annotatsiya:** *Biznes bilan shug'ullanish uchun shaxs kompaniya ochishi yoki yakka tartibdagi tadbirkorga aylanishi kerak. Yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun soliq yuki, qog'ozbozlik va jarimalar tashkilotlarnikiga qaraganda kamroq, ammo salbiy tomonlari ham mavjud. Ushbu maqolada biz yakka tartibdagi tadbirkorni ochish yo'llari va barcha afzalliklari va kamchilik tomonlarini batafsil o'rganilib chiqilgan.*

**Kalit so'zlar:** *yakka tartibdagi tadbirkor, davlat xizmatlari, shaxsiy tadbirkorlik, tijorat faoliyati, mol-mulk.*

### KIRISH

Yakka tartibdagi tadbirkor - yuridik shaxs tashkil etmasdan tadbirkorlik va tijorat faoliyatini amalga oshirish huquqiga ega bo'lgan shaxs. Yoki bo'lmasam, fuqaroning tadbirkorlik faoliyatini mustaqil ravishda amalga oshirishidir[1]. Yakka tartibdagi tadbirkor faqat ruxsat etilgan faoliyat turlari ro'yxatiga kiritilgan faoliyat bilan shug'ullanish huquqiga ega.

Fuqaro yakka tartibdagi tadbirkor sifatida davlat xizmatlari markazlariga yoki fo.birdarcha.uz sayti orqali onlayn ro'yxatdan o'tadi. Fuqaro tadbirkorlik faoliyati bilan bog'liq bitimlarni tuzayotganda yakka tartibdagi tadbirkor sifatida ishlayotganligini ko'rsatishi kerak.

Yakka tartibdagi tadbirkor har chorak yakunlari bo'yicha soliq organlariga, chorak yakunidagi oyning 10-kunidan kechiktirmay faoliyati to'g'risida hisobot taqdim etadi.

Yakka tartibdagi tadbirkor 5 nafargacha xodimni ishga olish huquqiga ega. Yakka tartibdagi tadbirkor yo'llangan xodim bilan mehnat shartnomasini tuzishi va mehnat qonunchiligiga rioya qilishi shart.[2] Shuningdek ishga qabul qilgan xodimning ma'lumotlarini 3 ish kunidan kechiktirmay soliq organiga xodimni ro'yxatdan o'tkazish uchun ariza beradi. Bunday tadbirkorlikda yo'llangan xodimlar uchun mehnat daftarchasini yuritishi shart emas.

Fuqaroning yakka tartibdagi tadbirkor sifatida davlat ro'yxatidan o'tmasdan tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirishi ushbu faoliyatdan olingan daromadning 10 foizi miqdorida, lekin kamida 1 million so'm miqdorida moliyaviy jazo qo'llashga olib keladi.

Tahlil va natijalar. Yakka tartibdagi tadbirkorlik quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:

- ☐ Shaxsiy;
- ☐ Qo'shma korxonona.

### Shaxsiy tadbirkorlik

Shaxsiy tadbirkorlik bir jismoniy shaxs tomonidan o'ziga tegishli bo'lgan mol-mulk asosida, shuningdek mulkdan foydalanish va (yoki) uni tasarruf etishga ruxsat beruvchi boshqa huquq asosida mustaqil ravishda amalga oshiriladi. Turmush qurgan shaxs tomonidan shaxsiy tadbirkorlikni amalga oshirish uchun turmush o'rtog'ining roziligi talab qilinmaydi[3]. Jismoniy shaxs er-xotinning umumiy mol-mulkidan shaxsiy tadbirkorlikni amalga oshirish uchun foydalangan hollarda, agar qonun hujjatlarida yoki nikoh shartnomasida yoki er-xotin o'rtasidagi boshqa kelishuvda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, bunday foydalanish uchun boshqa turmush o'rtog'ining notarial tasdiqlangan roziligi talab qilinadi. Shaxsiy tadbirkorlik dehqonchilik shaklidan foydalangan holda amalga oshirilishi mumkin.

### Qo'shma korxonalar

Birgalikda tadbirkorlik bir guruh jismoniy shaxslar (yakka tartibdagi tadbirkorlar) tomonidan ularga umumiy mulk huquqi asosida tegishli mol-mulk asosida, shuningdek mulkdan birgalikda foydalanish va (yoki) uni tasarruf etish imkonini beruvchi boshqa huquqlar asosida amalga oshiriladi.

O'z nomingiz bilan yakka tartibdagi tadbirkorlik, Yakka tartibda faoliyat yuritadigan tadbirkor:

- ☐ tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanadi;
- ☐ o'z nomidan huquq va majburiyatlarga ega bo'ladi va amalga oshiradi.

Fuqaro o'zining tadbirkorlik faoliyati bilan bog'liq bitimlarni tuzayotganda yakka tartibdagi tadbirkor sifatida ishlayotganligini ko'rsatishi shart. Bunday ko'rsatkichning yo'qligi yakka tartibdagi tadbirkorni tavakkalchilikdan va yakka tartibdagi tadbirkor o'z majburiyatlari bo'yicha javobgarlikdan ozod qilmaydi.

Yakka tartibdagi tadbirkor o'z faoliyatini amalga oshirishda biznes hujjatlarining shaxsiy shakllaridan, muhrlar, shtamlardan foydalanishga haqli, ularning matnlarida ushbu shaxs yakka tartibdagi tadbirkor ekanligi aniq ko'rsatilishi kerak[4].

Tanganing 2 tomoni bo'lgani kabi yakka tartibdagi tadbirkorlikning afvzallik va kamchilik taraflari mavjud.

### Afvzalliklari quyidagilar:

- ☐ Yakka tartibdagi tadbirkorni ochish va yopish juda oddiy
- ☐ Pulni tez va oson yechib olish
- ☐ Joriy hisobni ochish majburiyati yo'q
- ☐ Buxgalteriya hisobini yuritish majburiyati yo'q
- ☐ Oddiy hisobot
- ☐ Kamroq jarimalar
- ☐ Ustav kapitali talab qilinmaydi
- ☐ Foyda olish oson, foyda ikki tomonlama soliqqa tortilmaydi
- ☐ Kamroq hisobot
- ☐ Kamroq jarimalar

### Kamchiliklari quyidagilar:

❑ Siz har doim sug'urta to'lovlarini to'lashingiz kerak  
❑ Qarzlarni uchun to'liq javobgarlik  
❑ Faoliyat turlari bo'yicha cheklovlar  
❑ Biznesning bo'linmasligi  
❑ Barcha mol-mulkingiz bilan qarzlarni uchun javobgarlik  
❑ Biznesni sotish, bo'lish, sovg'a qilish yoki meros qilib olish mumkin emas  
❑ Daromadingizdan qat'i nazar, har doim o'zingiz uchun sug'urta mukofotlarini to'lash zarur

❑ Hamma mutaxassislarni jalb qila olmaslik va sherik bilan biznes qila olmaslik

❑ Yirik tashkilotlar ko'pincha MChJlar bilan ishlashni afzal ko'radilar

Xulosa. Agar siz katta xavf tug'dirmaydigan kichik biznes ochishni rejalashtirmoqchi bo'lsangiz va uni keyingi bir necha yil ichida kengaytirish niyatida bo'lmasangiz, yakka tartibdagi tadbirkorni tanlashingiz kerak. Agar ishlar yaxshi ketsa, siz doimo kompaniya ochishga vaqt topasiz. Ammo MChJni muddatidan oldin va o'ylamasdan ochish juda ko'p keraksiz muammolarga olib kelishi mumkin. Yakuniy qaror qabul qilishdan oldin, yakka tartibdagi tadbirkorlikni yana bir bor baholash va barcha ijobiy va salbiy tomonlarini hisobga olish zarur qilmaydi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholi bandligini ta'minlash borasidagi ishlarni takomillashtirish va samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2018 yil 14 iyuldagi PQ-3856-sonli Qarori

2. Azimov B. F., Rakhimova D. D. THE ROLE OF RESEARCH AND INNOVATIONS IN THE MODERNIZATION OF THE REGIONAL ECONOMY //Conferencea. – 2022.

3. Chorievich B. A. Issues of Formation of Entrepreneurial Skills in Graduates of Higher Education //European Multidisciplinary Journal of Modern Science. – 2022. – T.

4. Djumanazarovna K. G. The role of the state in the formulation of innovation strategy in industrial enterprises //Academy. – 2020. – №. 4 (55).

5. Duckworth-Chambless T., Quinones A., Mathiassen L. A Model to Manage Succession in Family Business //Available at SSRN 4322700. – 2023.

6. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.

7. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. Universum: технические науки, (8-1 (77)), 27-29.

8. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). TA'LIM TIZIMIDA KO'ZI OJIZ O'QUVCHILARNI INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALAR. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(5), 990-993.
9. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. Scientific Impulse, 1(2), 535-537.
10. Khasanova G. D., Kh Y. Y. Government support for the formation of innovative strategy //European research. – 2020. – №. 5.